

STUDIA POLONIJNE
T. 7. Lublin 1983

JÓZEF BAKALARZ TChr
KUL

**UCHWAŁY I ŚWIATOWEGO KONGRESU
DUSZPASTERSTWA MIGRACYJNEGO
WPROWADZENIE**

W dniach 12 — 17 III 1979 r. w Rzymie odbył się I Światowy Kongres Duszpasterstwa Migracyjnego¹, zorganizowany przez Papieską Komisję do Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Turystów, przy współpracy z konferencjami biskupów różnych krajów, a zwłaszcza z kompetentnymi komisjami tychże konferencji.

Międzynarodowe kongresy katolickie poświęcone sprawom migracji odbywały się już wcześniej w Barcelonie (1952 r.), Bredzie (1954 r.), Asyżu (1957 r.) i Ottawie (1960 r.). Kongres w Rzymie uznaje się za pierwszy z tej racji, że miał on charakter ściśle pastoralny i bardziej oficjalny. Głównym organizatorem spotkania była bowiem urzędowa instytucja Stolicy Apostolskiej, a uczestniczyły oficjalne reprezentacje Kościołów lokalnych z całego świata². Z 42 krajów przybyło około 150 uczestników; byli to przedstawiciele tamtejszych episkopatów lub wyspecjalizowanych instytutów zakonnych oraz 2 międzynarodowych organizacji katolickich opiekujących się migrantami.

Z Polaków w Kongresie uczestniczyli: ks. kard. W. Rubin, ks. bp Sz. Wesoly, ks. J. Dąbrowski i ks. J. Pawlik — przedstawiciele polskiego episkopatu, ks. Cz. Kamiński, przełożony Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej, a także duszpasterz polonijny z Danii, ks. J. Grochot, który pełni równocześnie funkcję wikariusza biskupiego dla migrantów różnych narodowości w Kopenhadze.

W trzecim dniu obrad, tj. 14 III 1979 r., w sali Synodu, w której odbywał się Kongres, z uczestnikami spotkał się papież Jan Paweł II,

¹ Dokumentację Kongresu opublikowano w „On the Move” 9:1979 nr 3 i 4.

² W dniach 15-18 X 1973 w Rzymie odbył się I Europejski Kongres Duszpasterstwa Migrantów. Zob. „On the Move” 3:1973 nr 3.

który w swym przemówieniu wskazał na osobiste zainteresowanie zagadnieniami duszpasterstwa migracyjnego, a następnie poruszył zasadnicze problemy duszpasterskie, którymi Kongres winien się zająć. Już wcześniej, bo w dniu otwarcia spotkania, abp E. Clarizio — zastępca prezesa wspomnianej Komisji Papieskiej — nazwał w swym przemówieniu Jana Pawła II „papieżem migrantów” i „ojcem migrantów”.

Ogólny temat Kongresu brzmiał: *Duszpasterska odpowiedzialność biskupów i kapłanów wobec aktualnego zjawiska migracji w jej kontekście socjalnym i kościelnym*. Do zgłębienia tego tematu służyło, nie licząc 3 przemówień wstępnych, 18 referatów i komunikatów, opracowanych przez pochodzących z różnych krajów i środowisk kościelnych znawców problematyki duszpasterstwa migracyjnego, przedstawionej w aspekcie teoretycznym i praktycznym³. Nad referowanymi zagadnieniami dyskutowano następnie w grupach roboczych i na zebraniach plenarnych, a wnioski sformułowano w dość obszernym — prezentowanym dalej — Dokumencie końcowym.

Dokument zawiera wstęp, pięć rozdziałów, z których część dodatkowo podzielono na szereg punktów, oraz zakończenie. Uzupełnia go zaś, jako aneks, Orędzie Kongresu do migrantów i uchodźców.

Treść Dokumentu, od strony formalnej jasno wypunktowana, jest ujęta wielopłaszczyznowo, w aspekcie doktrynalnym, pastoralnym i formacyjnym. Jej głębsze i pełniejsze zrozumienie wymaga jednakże znajomości wcześniejszych dokumentów Kościoła, na których Dokument w dużej mierze się opiera, a także znajomości treści wygłoszonych na Kongresie referatów, z których tylko najistotniejsze wnioski znalazły swe odbicie w jego końcowych uchwałach.

Omawiany Dokument nie jest wprawdzie publicznym aktem kościelnym, a więc nie ma również charakteru prawnie obligatoryjnego, ma on jednak znaczącą wartość pastoralną. Powstał bowiem w wyniku współpracy przedstawicieli komisji episkopatów krajowych i członków Papieskiej Komisji, przy współudziale znawców zagadnień teoretycznych i praktycznych tematu. Stąd wielka reprezentatywność i fachowa kompetencja twórców Dokumentu, który różni się od typowych dla innych zjazdów lakonicznych rezolucji czy deklaracji. Cechuje go bowiem pogłębiona refleksja, wnosząca do dotychczasowej teorii duszpasterstwa migracyjnego szereg nowych elementów, z których część została ujęta w formie postulatów zgłoszonych pod adresem Papieskiej Komisji.

---

³ J. Bakalarz, *Pierwszy Światowy Kongres Duszpasterstwa Migracyjnego*. „Collectanea Theologica” 51:1981 nr 1 s. 149-155.

Siła argumentacji, przekonującej do aktywnego zaangażowania się w sprawę migracji i opieki poszczególnych Kościołów lokalnych nad migrantami, wydaje się być ważniejsza od teoretycznych sformułowań zawartych w Dokumencie. Stąd za główną rolę Kongresu i jego uchwał trzeba uznać upowszechnienie i dalsze ożywienie idei duszpasterstwa migracyjnego.

W Dokumencie, udostępnionym przez nasze wydawnictwo również polskim czytelnikom, warto zwrócić uwagę na jego podstawowe założenia. Pierwsze to teza, że współczesna migracja, dotycząca wszystkich kontynentów i krajów, będąca często składnikiem życia człowieka, jest „uprzywilejowanym terenem”, na którym Kościół winien spełniać swą zbawczą misję. Owocność w tej misji zależy z jednej strony od rozeznania aktualnej sytuacji migracji, zwłaszcza jej nowych uwarunkowań i komponentów, a z drugiej od ożywienia lub obudzenia powszechnego poczucia odpowiedzialności Kościoła za ludzi zmuszonych z różnych powodów do migracji. W tym powszechnym zjawisku Kongres dostrzegł znak czasu, który poprzez konkretne sytuacje wzywa Kościół do ewangelizacji środowisk migrantów, do ożywienia — z myślą o nich — swej akcji ekumenicznej, charytatywnej i społecznej.

Drugie założenie dotyczy każdego Kościoła lokalnego, który gromadzi w danym miejscu wszystkich wierzących w Chrystusa bez względu na ich pochodzenie etniczne. Służy on konkretnym ludziom, swym domownikom (a więc również migrantom), przekazując im nadprzyrodzone bogactwa wiary i łaski zgodnie z ich specyfiką kulturową i mentalnością. Swą misję wobec migrantów Kościół lokalny winien więc spełniać w duchu prawdziwie katolickim, który wymaga pogodzenia uniwersalizmu chrześcijańskiego i jego konsekwencji (jedność, braterstwo, miłość) z poszanowaniem naturalnego dziedzictwa etnicznego i kulturowego, w tym również ludowej religijności, odrębnych grup wiernych. Słowem, poszczególny Kościół lokalny powinien umożliwić migrantom życie w „zjednoczonym pluralizmie”.

W zakresie duszpasterstwa migracyjnego Dokument pokazuje zadania i obowiązki, które spoczywają z jednej strony na Kościele miejsca pochodzenia, a z drugiej na Kościele miejsca przyjęcia migrantów. W jego ujęciu obowiązków tych nie da się sztucznie rozdzielić. Niektóre z nich mają charakter wspólny, a w odniesieniu do wszystkich istnieje konieczność ściślejszej współpracy obu Kościołów.

Trzecim założeniem Dokumentu jest idea powszechnej odpowiedzialności Kościoła za duszpasterstwo migracyjne. Pod tym względem Kongres przypomniał zasady zawarte w oficjalnych dokumentach Kościoła. Nowością jest tu zdecydowane podkreślenie, że kolegialne formy działa-

nia biskupów w ramach Kościołów lokalnych nie zwalniają poszczególnego biskupa od jego osobistej odpowiedzialności za duszpasterstwo migrantów w diecezji.

Biskup jest ich „pierwszym pasterzem”, ale nie jedynym. Dlatego omawiany Dokument wskazuje na teologiczno-prawne podstawy zaangażowania się, specyficzne atuty apostołskie i konkretne pola działania szeregu innych kategorii wiernych, a więc misjonarzy migrantów, zakonów męskich, zwłaszcza wyspecjalizowanych w apostołacie migracyjnym, sióstr zakonnych, instytutów świeckich i zwykłych katolików. Co do tych ostatnich Kongres ma na uwadze głównie samych migrantów, którzy „potrzebują duchowego ożywienia i łączenia się między sobą w stowarzyszenia i ruchy apostołskie” (III, 6).

Kolejnym, bardzo wyeksponowanym założeniem Dokumentu końcowego jest przeświadczenie, że duszpasterstwo migracyjne wymaga specjalistycznego przygotowania, a także stałej formacji duchowej, teologicznej i pastoralnej nie tylko u kapłanów i zakonników, ale również u osób świeckich. W tym celu Kongres zgłosił postulat (rozd. IV), by zagadnienia migracji i związanego z nią duszpasterstwa ująć w programach systematycznych studiów na fakultetach kościelnych, w specjalistycznych instytutach pastoralnych, a także w seminariach i różnych centrach duszpasterskich.

Wychodząc z założenia, że Kościół winien być „orełdownikiem najbardziej pokrzywdzonych”, a swą troską powinien objąć „całego człowieka”, we wszystkich wymiarach jego życia, Kongres wydał specjalne Oędzie do migrantów i uchodźców. W tym dokumencie, ściśle powiązanim z pierwszym, wezwał on cały Kościół, wszystkich ludzi dobrej woli, do działania na rzecz ochrony praw migrantów. W tym celu Kongres zebrał rozproszone w różnych dokumentach, deklarowane już wcześniej przez Kościół, naturalne prawa migrantów, dotyczące samej migracji, reemigracji życia społeczno-ekonomicznego, rodzinnego oraz społeczno-kulturowego. W ten sposób Kongres dokonał najobszerniejszej, jak dotąd, kodyfikacji naturalnych praw migrantów. Nadto zwrócił on delikatnie uwagę rządów państw i kompetentnym organizacjom międzynarodowym, by przyczyniały się do dalszego postępu w formułowaniu i realizowaniu praw migrantów w świecie.

W uchwałach Kongresu godne uwagi są wreszcie liczne postulaty, z których większość eksponuje potrzebę zrewidowania wydanej w 1969 r. instrukcji *De pastoralis migratorum cura* oraz wydania nowego aktu prawnego w dziedzinie duszpasterstwa migrantów. Do nowego zbioru prawa postuluje się włączyć przepisy o Papieskiej Komisji, o uczestnictwie w apostołacie migracyjnym stałego diakona i instytutów świeckich,

a zwłaszcza zmodyfikowane normy dotyczące „delegata” misjonarzy oraz dotychczasowego „reprezentanta” księży imigrantów i uchodźców.

Na końcu warto wspomnieć o życzeniu uczestników Kongresu, aby podobne spotkania w skali światowej, regionalnej i krajowej odbywały się również w przyszłości, co jeszcze bardziej dowodzi, że problemy duszpasterstwa migracyjnego wymagają ciągłej konsultacji i współpracy międzynarodowej.

INTRODUCTION

Summary

The article discusses the subject matter and organization of the First World Congress of Pastoral Care for Migrants in Rome (March 12th-17th, 1979). It helps the readers understand the Final Resolution of the Congress presented below.